

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

АРТЕМЕНКО Н.В.

*ст. викладач кафедри економічного аналізу та обліку
НТУ «ХПІ» м. Харків, Україна*

Інвестиції зараз виконують одну з найголовніших функцій в економічних процесах різних держав, особливо в тих країнах, які мають так звану трансформаційну економіку. Це пояснюється тим, що країнам потрібний значний поштовх, який і стане причиною значного прогресу країни в економічному, політичному і соціальному аспекті і саме іноземні інвестиції як ми бачимо, є тією силою, яка може створити новий виток в розвитку економіці України.

Однією з найголовніших, стратегічних цілей української економіки є активне залучення країни в міжнародні інтеграційні процеси. Особливо актуальної ця тема стала приблизно 3 роки тому, коли остаточно визначилися пріоритети зовнішньоекономічної інтеграції країни. Проте реалізація цього завдання вимагає концентрації значних інтелектуальних, матеріальних, фінансових і природних ресурсів для розвитку стратегічно важливих галузей і підняття національної економіки на якісно новий рівень.

Оскільки Україна не має такої великої кількості усіх перерахованих ресурсів, то саме іноземні інвестиції можуть значною мірою поліпшити положення країни.

Методологічні засади фінансового обліку інвестицій регламентуються П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» та Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Інформація про рух поточних фінансових інвестицій узагальнюється на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції», який призначений для обліку інвестицій в акції, облігації, депозитні сертифікати, придбані з метою перепродажу протягом 12-ти місяців.

За дебетом рахунка 35 «Поточні фінансові інвестиції» відображаються вартість придбаних еквівалентів грошових коштів (субрахунок 351) та інших поточних фінансових інвестицій (субрахунок 352) за їх собівартістю та суми

дооцінки при збільшенні справедливої (ринкової) вартості. За кредитом рахунку 35 списуються балансова вартість реалізованих (таких, що вибули) інвестицій та суми їх уцінки. Сальдо дебетове відображає справедливу вартість фінансових інвестицій на дату балансу. В бухгалтерському балансі сальдо за рахунком 35 відображається у складі поточних активів.

Аналітичний облік здійснюється за видами фінансових інвестицій із забезпеченням можливості одержання інформації про інвестиції як на території країни, так і за її межами.

Фінансові інвестиції початково оцінюються і відображаються в бухгалтерському обліку за собівартістю. Враховуючи, що поточні фінансові інвестиції здійснюються з метою перепродажу, вони є об'єктом податкового обліку, який має свої особливості.

Фінансова інвестиція - це господарська операція, яка передбачає придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інвестицій. З метою податкового обліку фінансові інвестиції поділяються на прямі та портфельні.

Операції з торгівлі цінними паперами віднесені до операцій особливого виду. З метою оподаткування платник податку - інвестор зобов'язаний вести облік фінансових результатів окремо від продажу цінних паперів.

На відміну від інших поточних активів (наприклад, запасів тощо) витрати, виражені в сумі коштів чи вартості майна, що сплачені (нараховані) як компенсація цінних паперів, не належать до валових витрат та не декларуються в період, коли їх понесено. Оподаткуванню на загальних підставах підлягають одержані додатні фінансові результати, тобто балансові прибутки від продажу фінансових інвестицій. Якщо доходи від продажу (вибуття) цінних паперів менші від витрат з їх придбання, то одержані балансові збитки переносяться на зменшення доходів від таких операцій у майбутньому, тобто в період їх одержання не зменшується прибуток до оподаткування.

Здійснення фінансових інвестицій в акції підприємств передбачає отримання певних економічних вигід для інвестора (дивідендів, встановлення контролю

тощо). Розмір таких інвестицій є критерієм наявності контролю в інвестора щодо підприємства, в яке роблять фінансові інвестиції, та визначає статус останнього.

Положення стандарту П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» кореспондують з вимогами П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» та 20 «Консолідована фінансова звітність».

Відповідно до п. 4 П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції», інвестиції у дочірні та асоційовані підприємства початково оцінюються і відображаються в бухгалтерському обліку за собівартістю. Облік фінансових інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства, відповідно до П(С)БО 12, інвестор може здійснювати, використовуючи методи:

- 1) участі в капіталі;
- 2) собівартості.

Метод участі в капіталі - це метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування (п. 4 П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати").

Слід зазначити, що облік фінансових інвестицій в дочірнє підприємство інвестор здійснює за методом участі в капіталі в своїй окремій фінансовій звітності. Відповідно до П(С)БО 20 "Консолідована фінансова звітність", материнське підприємство, крім своєї власної звітності, складає та подає ще й консолідовану фінансову звітність, до якої включає показники звітів дочірніх підприємств за методикою, визначеною цим Положенням.

Відповідно до П(С)БО 12, метод участі в капіталі передбачає, що балансова вартість фінансових інвестицій збільшується (зменшується) на суму, котра є часткою інвестора в чистому прибутку (збитку) об'єкта інвестування за звітний період, із включенням цієї суми до складу доходу (втрат) від участі в капіталі. Водночас балансова вартість фінансових інвестицій зменшується на суму визнаних дивідендів від об'єкта інвестування.

Крім того, балансова вартість фінансових інвестицій збільшується (зменшується) на частку інвестора в сумі інших змін у власному капіталі об'єкта інвестування за звітний період (крім змін за рахунок прибутку чи збитку) з

включенням (виключенням) цієї суми до відповідних статей власного капіталу інвестора. При цьому якщо сума зменшення частки капіталу інвестора в сумі інших змін у власному капіталі об'єкта інвестування перевищує відповідну статтю власного капіталу інвестора, то на таку різницю зменшується (збільшується) нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Зменшення балансової вартості фінансових інвестицій відображається в бухгалтерському обліку лише на суму, яка не призводить до від'ємного значення вартості фінансових інвестицій. Фінансові інвестиції, які внаслідок зменшення їх балансової вартості досягають нульової вартості, відображаються в бухгалтерському обліку у складі фінансових інвестицій за нульовою вартістю.

Отже, фінансові інвестиції, що обліковуються за методом участі в капіталі, на дату балансу відображаються за вартістю, визначеною з урахуванням усіх змін у власному капіталі об'єкта інвестування, крім тих, котрі є результатом операцій між інвестором і об'єктом інвестування.

Інвестиції обліковуються за методом участі в капіталі на останній день місяця, в котрому об'єкт відповідає визначенню асоційованого чи дочірнього підприємства. Застосування методу участі в капіталі для обліку фінансових інвестицій припиняється з останнього дня місяця, в якому об'єкт інвестування не відповідає критеріям асоційованого чи дочірнього підприємства.

Відповідно до п. 17 П(С)БО 12, фінансові інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства в бухгалтерському обліку відображаються за методом собівартості, якщо:

а) фінансові інвестиції придбані та утримуються виключно для продажу протягом дванадцяти місяців з дати їх придбання;

б) асоційоване чи дочірнє підприємство веде діяльність в умовах, що обмежують його здатність передавати кошти інвестору протягом періоду, який перевищує дванадцять місяців.

Метод обліку фінансових інвестицій за собівартістю полягає в тому, що інвестор відображає інвестиції в дочірнє чи асоційоване підприємство за собівартістю і визнає прибуток лише в сумі дивідендів, отриманих від такого підприємства на акумульований чистий прибуток об'єкта інвестування, який

виникає після дати придбання акцій інвестором. Дивіденди, отримані понад такий прибуток, зменшують балансову вартість інвестицій. Сума зменшення балансової вартості фінансових інвестицій на дату балансу відображається у складі інших витрат [1].

Облік фінансових інвестицій на підприємствах має охоплювати процес від первинної реєстрації економічної інформації до складання звітності, який традиційно поділяють на первинний, аналітичний та синтетичний облік.

Організація обліку фінансових інвестицій на підприємствах України закладається в:

- оцінці фінансових інвестицій на дату здійснення та формування балансу;
- своєчасному та правильному документуванні операцій з інвестиціями;
- аналітичному та синтетичному обліку в системі розрахунків в регістрах;
- підсумковому обліку в журналах – ордерах, Головні книзі та фінансовій звітності;
- внутрішньому контролю та аналізі щодо здійснених фінансових операцій.

Основним фактором, який впливає на ведення обліку фінансових інвестицій є період їх утримання та можливість реалізації в будь-який момент часу, відповідно до чого інвестиції поділяються на довгострокові і поточні та обліковуються на різних синтетичних рахунках. Тому організація обліку фінансових інвестицій, уможлиблює формування необхідної інформації для потреб управління інвестиційною діяльністю підприємств, а зокрема, фінансовими інвестиціями. Дане питання є актуальним і щодо організації обліку інших видів інвестиційних вкладень [2].

Література:

1. Уманців Г., Лисенко О. Облік фінансових інвестицій // Дебет-Кредит.-2001,- №23
2. Жигайло Т. П. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємствах // Науковий блог. Національний університет «Острозька академія».-2016